

28

פי יתרו, אנוכי ה"א, לא יכיר לך, קבלתם מלכות, קבלו מלכותי, א"כ אפילו ח"ת דרבים, כל עוד שלא קבל מלכות שמים אין שום מלך לפניו. והתוס' גרסי ומתני פרקים, פי שלומד ושונם לעלמו, וע"כ הדר קרי ק"ש. ומשום מקשה שפיר. הא מיהא רש"י ותוס' לא מתני ומנה תפלין. משום לא מפרשי הקושיא מתפלין תפלין. ואין לריבין להביא דרש"י כלל. אלא ח"ת היו כמפשה, כמו שארי מלות, דס"ד דלא שייך לעשות כלי קבלת מלכות שמים תחלה, שיהא שייך המנות בשביל עול מלכות שמים. ולפי זה איזל קושיא, דלפי האמת דמייירי בשמעה זמן ק"ש, באמת מנה תפלין תחלה. ולפי גירסתנו דמשמעות הסוגיא דרמי תפלין תפלין. מפרשין לפי המסקנא הא דמטי זמן ק"ש, דר"ל דאכנתה תפלין קאי, וקס"ד שלא מטי, ומכ"מ הניח תפלין, וקסבר דלילה זמן תפלין, ורק משום גזירה שמה יישן אסור, אבל כשכמה מותר. ומסיק דממטי זמן ק"ש, אבל כשהיה שונה שרק עדיין לא מטי זמן ק"ש ותפלין. וזה הפי הפשוט לעד"ד, ומייירי הכל. אבל לשיטת הגר"א ז"ל דמייירי כשהגיע זמן ק"ש, ומנה תפלין אחר הלימוד קשה. וז"ל דזה לא קשה אדרב, דאולי לא היה גוף נקי עדיין. אבל אבא דקרי ק"ש וכדר מנה תפלין שפיר מקשה, שהיה לו להמתין ולהניח תפלין לפני ק"ש, כדי שלא יהא כמעיד שקר: וממרוצא דבר אהר לומד ליישב קושיאך עוד. מאי פריך מי סבר לה כריצ"ק והאמר כו, דילמא שאני לאגמורי לאחרי דעדיף אפילו ממשע. ולפי מש"כ מיושב שפיר, דלכס"ד דריצ"ק מקדים קריאה לעשיה, אין שום מלוא ותורה עוד לא קבל עול מלכות שמים: דף ט"ז ב. דרש"י ד"ס דב"א כו הגיע לחינוך מלוא כגון כן תשע וכן עשר כדאי ציומא כו. ולכאורה תמוה דכ"מ כיו מלוא חינוך לפי הענין, כדאי בסוכה דף מ"ב. וציומא לענין תענית לא החמירו אלא שנה או שנתים. אבל דעת רש"י דכעס צמם יומא שם, כיו חינוך כללי לכל המלות לכל המאזנה. וסמך לזה יש בגיטין נ"ט לענין טונת הפעוטות. וראיה לדעת רש"י ז"ל יש מהא דאי צממנות דף מ"ט, עלית שסקנן מתכסס בו ראשו ורצו. ופי' הסמיק שהגיע לחינוך. ולכאורה תמוה, ומניין יש לדעת לשער באזנה קטן איירי. בשלמא להרמב"ם ז"ל שכתב שידע להטות לצדו צווק, י"ל דזה תלוי ברוב קטנים שאין לריבם שמורה. כמו ששיעור חכמים לענין סוכה, קטן שא"ל לאמו דכיוון בן שש. אבל לשיטת הסמיק דתלוי בחינוך, וזה לא שייך רוב קטנים, אלא הכל לפי דעת הילד. וע"כ ז"ל שיש שיעור קצוב, וכיוון כממש"כ בעור בן טי שנים. וכמוש"כ המג"א סי' ט"ז ועו"ש. וברי מבואר כפירוש"י ז"ל. ולענין קולא להוילא אחרים יד"ה, מסתבר לרש"י ז"ל כהגיע לחינוך כללי: דף ט"ז ע"ב. חגיגות לילה דרבנן. תמוה הא אפילו ציוכ"כ שרי משום לער. ואם היינו אומרים דעינו דיוכ"כ דרבנן, ואנינות דאורייתא ניהא, דמשום ריך לומר דלא שרי אלא משום דאנינות לילה דרבנן. אבל באמת אינו כן, ולדעת הגאונים והרמב"ם ז"ל עינוין דיוכ"כ ג"כ מן התורה, ומכ"מ לשם לער שרי. ולשיטת התוס' עיקר איסור אנינות אינו מן התורה אלא באכילה קשים ומעשר כממש"כ התוס', ורק עיקרו מכ"מ. וא"כ יוכ"כ הכי הוא, ומכ"מ שרי בשל לער. ונראה דלפי"ד דאיסכונים מוטער כהפדר רחוק, אז אינו אלא בכל השבוע כמו אבל. משא"כ צמ"צ ויוכ"כ שאינו אלא יום אחד אינו מוטער. וכדאי בגדרים דף פ' דמשום אין חיוז כרת כרחוקה, אפי"כ שהוא נחשב לעינוי נפש לגבי גמרי אשה, וא"כ יש בו משום והאדתי, וכמו

שצוהנו צמ"ד כהפ"ש שם, וממנו מפני שאינו ניכר העינוי ציוס אחד. וא"כ ודאי אסור ציוכ"כ. וכן היה ראוי לאסור באכילות ציוס ראשון ולינו אחריו, מפני שלא הגיע עדיין לשום לער, אלא משום דאנינות לילה דרבנן, משום לא גזרו באיסכונים רחוקה שאינו יכול לסבול כל שבוע. וזהו יבואר הטעם דלון מותר באכילות, משא"כ צמ"צ ויוכ"כ, וכבר עמד ע"ז הרמ"א סופ"א דתעניות, ולא אמר על זה דבר ברור. אבל נראה כממש"כ משום דציוס אחד אין צוה לער. משא"כ משך שבוע ימים, ומשום לא גזרו אפילו ציוס ראשון. ועדיין אין מחייב זה לשיטת רב האי גאון שהצוה ברי"ק, דמפרש אנינות לילה דרבנן, דכל שבוע ימים הוא מן התורה, ורק בלילה היו מדרבנן, ופי"כ בכל שבוע ודאי גם איסכונים אסור, כל זמן שאינו מוטער, וא"כ בלילה אחרי שרי כל זמן שאינו מוטער, וז"ל באופן אחר, דאפילו איסכונים שיש לו לער בהפדר רחוקה, אינו בכל שעות היום, אלא לערצ וכדומה, וא"כ אם היה מכ"מ אסור, היה ראוי לגזור אפילו בשעה שהוא מוטער משום שעה שאינו מרגיש לער. דאי אפשר ליתן תורת כל אחד בידו ולמלאם בשעות, וממנו זה כתב הרמ"א בא"ח סי' תר"י"ג סוף ד' שנהגו שלא לרחוק העינוי ציוכ"כ, אפי"כ שמעטרים בזה. והצוה הגר"א המקור מסוגיא דין. אבל לא ביארו הטעם אחרי אסור, דהא רחוקה בשביל לער היא. אלא ז"ל משום שאין לער מורגש בשעה ראשונה שעומדים מן המטה, ואם נחיר בשמרגיש לער יחיר ג"כ בשאינו מרגיש, ולא כיו איסור מדאורייתא, ומשום אסור לעולם. ולא דמי לחולה וחסטון דתמיד הוא משום לער שמרגיש אותו. ומעתה מבואר הסוגיא דין, דכיון דאנינות לילה דרבנן לא גזרו משום שעה שאינו מרגיש לער. ומשום כשהרגיש רבן גמליאל לער אז רחן. ושפיר למד מזה הרמ"א דבשל תורה ראוי לגזור כה"ג: והנה לענין אנינות שכתבו הגאונים והרי"ף ז"ל שהוא מכ"מ, ואסור בדברים שהאכל אסור בהם. והתוס' ז"ל כתבו ב"אן שלא מליו מכ"מ אלא בקדשים ומע"ש, ונראה דשיטת הרי"ף ז"ל היא מלשון הפסוק בליוני, שפירשו אוי מתענינים. וכיון שמרומם בתורה היו מכ"מ, כממש"כ הרמב"ן ז"ל על הפסוק כמוהר הבתולות, וכיוצ"ו בהצ"ה. אבל ודאי שאינו איסור ממש מכ"מ. והרי"ף עמנו וגם הרמב"ם כתבו מדכתיב ואכלתי חטאת היום וגו', ופירוש ג"כ היום שאני צוער בראוי, דאי לא היו ליה ליתובי דעתיה, אלא מזה ראיה דמנהג ראוי להיות בליוני יום ראשון: שם. ונראה מוגיעו. פי' בשעה שהוא עובד ויוגע במלאכה בעליו, הוא נהנה מזה ועושה ברתון, וזהו שכתב של עבד. וכיוצ"ו ביארנו לעיל הא דאי דף ח' גדול הנהנה מוגיעו יותר מורא שמים, פי' המושכר לצעל הבית עובד כבנאה. וזהו משמעות יגיע כפיך כי תאכל, היינו חכמים ביינו הנאה כידוע מש"כ בפי' המשניות פ"ב דבילה, וצמ"מ לענין בשר בחלב וצמ"מ, שנהנה מעלם היגיעה. וזהו מדת היר"ש יתירה, למען תהא המלאכה בשלימות: שם. תוס' ד"ה איסכונים אינו כו, וכן הרי"ף רצונו שמואל כו, וכן משמע נמי צמ"מ יומא מי שיש לו חטטין כו, וכן משמע בירושלמי כו. הרבו התוס' להוכיח צממנות, ולכאורה דיון ברור מהא דיומא. ונראה דיומא אינו משום לער, אלא שלא לשום תענוג. והוכיח התוס' דרצונו שמואל הרי"ף לרחוק אפילו צמ"מ. והוכיח מהא דיומא דמי שיש לו חטטין כו ג"כ אינו אלא שלא לשום תענוג. והוכיח עוד דכך הוא דחטטין אינו אלא שלא לשום תענוג, מלשון הירושלמי שהצוה הא דחטטין לכה דרחוקה שאינו לשום תענוג. ומזה

פי יתרו, אנוכי ה"א, לא יכיר לך, קבלתם מלכות, קבלו מלכותי, א"כ אפילו ח"ת דרבים, כל עוד שלא קבל מלכות שמים אין שום מלך לפניו. והתוס' גרסי ומתני פרקים, פי שלומד ושונם לעלמו, וע"כ הדר קרי ק"ש. ומשום מקשה שפיר. הא מיהא רש"י ותוס' לא מתני ומנה תפלין. משום לא מפרשי הקושיא מתפלין תפלין. ואין לריבין להביא דרש"י כלל. אלא ח"ת היו כמפשה, כמו שארי מלות, דס"ד דלא שייך לעשות כלי קבלת מלכות שמים תחלה, שיהא שייך המנות בשביל עול מלכות שמים. ולפי זה איזל קושיא, דלפי האמת דמייירי בשמעה זמן ק"ש, באמת מנה תפלין תחלה. ולפי גירסתנו דמשמעות הסוגיא דרמי תפלין תפלין. מפרשין לפי המסקנא הא דמטי זמן ק"ש, דר"ל דאכנתה תפלין קאי, וקס"ד שלא מטי, ומכ"מ הניח תפלין, וקסבר דלילה זמן תפלין, ורק משום גזירה שמה יישן אסור, אבל כשכמה מותר. ומסיק דממטי זמן ק"ש, אבל כשהיה שונה שרק עדיין לא מטי זמן ק"ש ותפלין. וזה הפי הפשוט לעד"ד, ומייירי הכל. אבל לשיטת הגר"א ז"ל דמייירי כשהגיע זמן ק"ש, ומנה תפלין אחר הלימוד קשה. וז"ל דזה לא קשה אדרב, דאולי לא היה גוף נקי עדיין. אבל אבא דקרי ק"ש וכדר מנה תפלין שפיר מקשה, שהיה לו להמתין ולהניח תפלין לפני ק"ש, כדי שלא יהא כמעיד שקר: וממרוצא דבר אהר לומד ליישב קושיאך עוד. מאי פריך מי סבר לה כריצ"ק והאמר כו, דילמא שאני לאגמורי לאחרי דעדיף אפילו ממשע. ולפי מש"כ מיושב שפיר, דלכס"ד דריצ"ק מקדים קריאה לעשיה, אין שום מלוא ותורה עוד לא קבל עול מלכות שמים: דף ט"ז ב. דרש"י ד"ס דב"א כו הגיע לחינוך מלוא כגון כן תשע וכן עשר כדאי ציומא כו. ולכאורה תמוה דכ"מ כיו מלוא חינוך לפי הענין, כדאי בסוכה דף מ"ב. וציומא לענין תענית לא החמירו אלא שנה או שנתים. אבל דעת רש"י דכעס צמם יומא שם, כיו חינוך כללי לכל המלות לכל המאזנה. וסמך לזה יש בגיטין נ"ט לענין טונת הפעוטות. וראיה לדעת רש"י ז"ל יש מהא דאי צממנות דף מ"ט, עלית שסקנן מתכסס בו ראשו ורצו. ופי' הסמיק שהגיע לחינוך. ולכאורה תמוה, ומניין יש לדעת לשער באזנה קטן איירי. בשלמא להרמב"ם ז"ל שכתב שידע להטות לצדו צווק, י"ל דזה תלוי ברוב קטנים שאין לריבם שמורה. כמו ששיעור חכמים לענין סוכה, קטן שא"ל לאמו דכיוון בן שש. אבל לשיטת הסמיק דתלוי בחינוך, וזה לא שייך רוב קטנים, אלא הכל לפי דעת הילד. וע"כ ז"ל שיש שיעור קצוב, וכיוון כממש"כ בעור בן טי שנים. וכמוש"כ המג"א סי' ט"ז ועו"ש. וברי מבואר כפירוש"י ז"ל. ולענין קולא להוילא אחרים יד"ה, מסתבר לרש"י ז"ל כהגיע לחינוך כללי: דף ט"ז ע"ב. חגיגות לילה דרבנן. תמוה הא אפילו ציוכ"כ שרי משום לער. ואם היינו אומרים דעינו דיוכ"כ דרבנן, ואנינות דאורייתא ניהא, דמשום ריך לומר דלא שרי אלא משום דאנינות לילה דרבנן. אבל באמת אינו כן, ולדעת הגאונים והרמב"ם ז"ל עינוין דיוכ"כ ג"כ מן התורה, ומכ"מ לשם לער שרי. ולשיטת התוס' עיקר איסור אנינות אינו מן התורה אלא באכילה קשים ומעשר כממש"כ התוס', ורק עיקרו מכ"מ. וא"כ יוכ"כ הכי הוא, ומכ"מ שרי בשל לער. ונראה דלפי"ד דאיסכונים מוטער כהפדר רחוק, אז אינו אלא בכל השבוע כמו אבל. משא"כ צמ"צ ויוכ"כ שאינו אלא יום אחד אינו מוטער. וכדאי בגדרים דף פ' דמשום אין חיוז כרת כרחוקה, אפי"כ שהוא נחשב לעינוי נפש לגבי גמרי אשה, וא"כ יש בו משום והאדתי, וכמו